


# Zróżnicowanie języka polskiego

Język ogólnonarodowy,  
dialekty i gwary







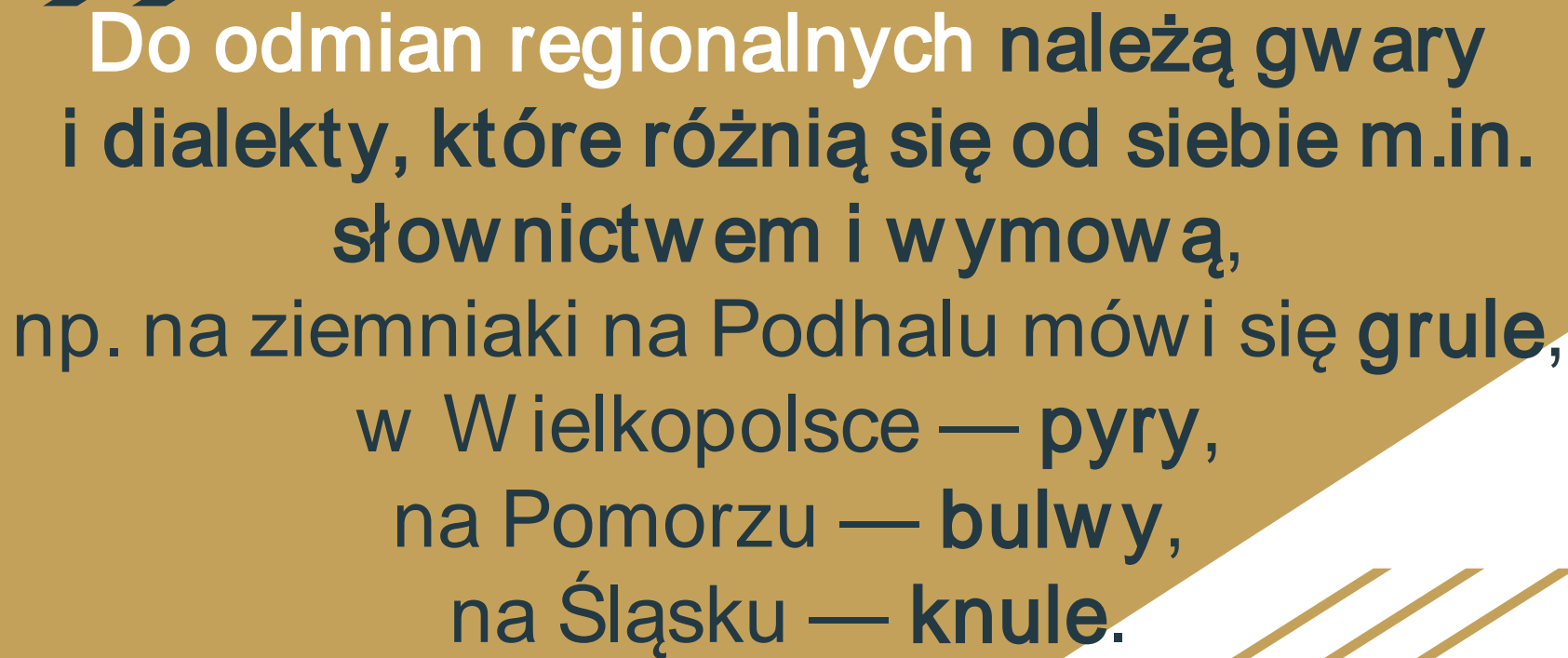
**Język polski nie jest jednolity.  
Występują w nim odmiany  
regionalne i środowiskowe.**

**>> DIALEKTOLOGIA <<**



Podręcznik ..... str. ....

Na podstawie tekstu ze str. ....  
zapisz informacje mówiące o tym,  
**czym gwary różnią się**  
**od języka ogólnopolskiego.**



Do odmian regionalnych należą gwary  
i dialekty, które różnią się od siebie m.in.  
słownictwem i wymową,  
np. na ziemniaki na Podhalu mówi się **grule**,  
w Wielkopolsce — **pyry**,  
na Pomorzu — **bulwy**,  
na Śląsku — **knule**.

# Różnice geograficzne








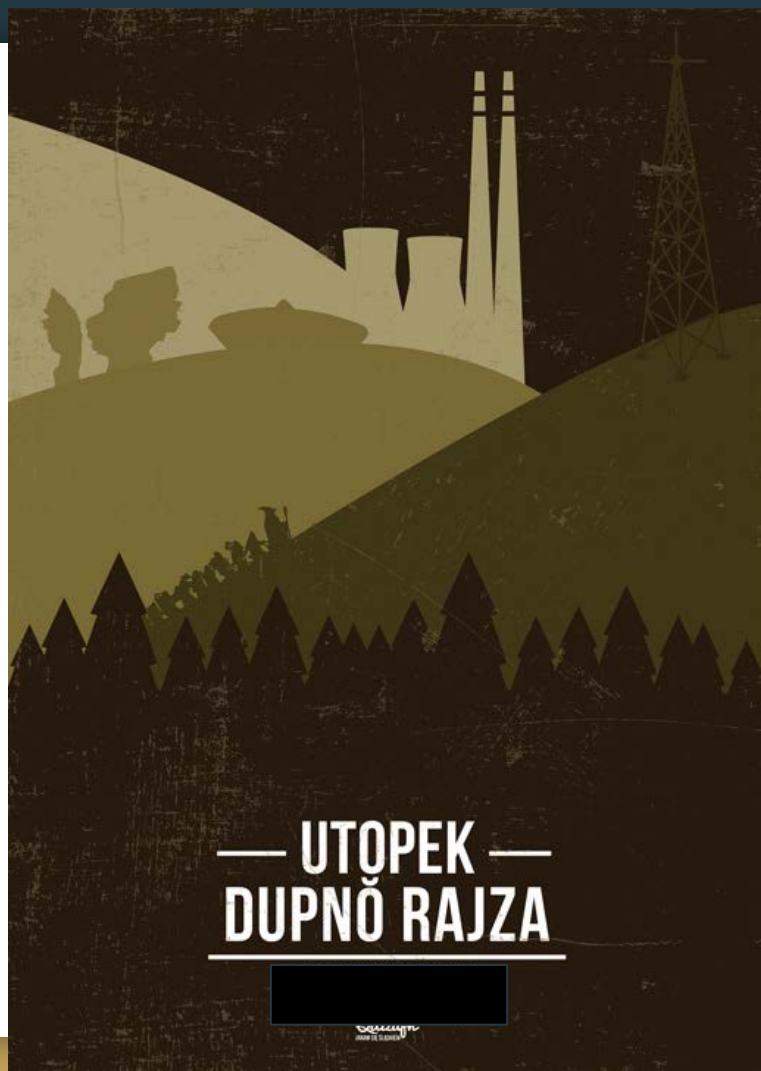


Konkurs:

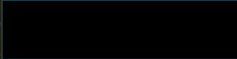
Jak dobrze znasz  
ślonsko godke?

Z jakiego filmu  
to plakat?





— UTOPEK —  
DUPNŮ RAJZA





---

# LUFTMYSZA CHOP

---



#OLIZAJN #OLIZAJN

---

# BEBOKI I KAMRATY

---

RE

AN

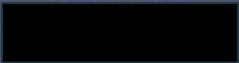
*Olizajn*  
POWAŻY SIĘ KLASYCZNY



— HAJA —  
WE KOSMOSIE



**NIY CIULEJ PIERŌNIE**



## Różnice wynikające z upływu czasu

- Niektóre elementy języka wychodzą z użycia — nazywamy je **archaizmami**, np. lico (twarz), białogłowa (kobieta), zażrzeć (zazdrościć).
- Do języka polskiego wchodzi **neologizmy, czyli nowe wyrazy**. Bywają tworzone, np. wpłatomat, dresiarz, lub powstają przez zmianę znaczenia istniejących słów, np. komórka, rysik.

## Różnice wynikające z upływu czasu

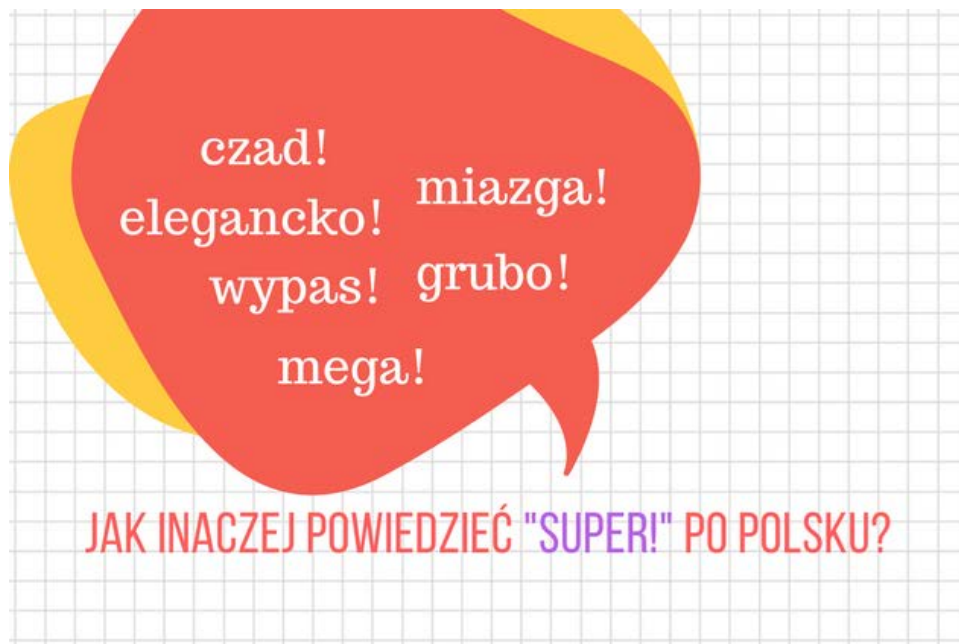
- **Neologizmami są także zapożyczenia z innych języków**, np. smarfton, selfie, mem, lajkować. Za ich pomocą możemy nazywać nowe przedmioty i zjawiska.
- Wiele zapożyczeń wzbogaca nasz język, lepiej jednak nie używać wyrazów zapożyczonych, jeśli można je zastąpić polskimi odpowiednikami albo jeśli mogłyby być niezrozumiałe dla odbiorcy.



## Różnice środowiskowe

**Przedstawiciele tych samych zawodów** (np. policjanci), **grup społecznych** (np. uczniowie, myśliwi) posługują się **charakterystycznym dla siebie słownictwem**, np. kogut (sygnalizator pojazdu uprzywilejowanego), udawać się na miejsce zdarzenia; bez kitu (uczniowskie: naprawdę); darzbór (myśliwskie pozdrowienie). **Taką odmianę języka nazywamy gwarą środowiskową.**

# Gwara? Żargon? Slang? A może socjolekt?



Żargon, slang i socjolekt to...  
synonimy gwary środowiskowej!

Uwaga!

Niektóre klasyfikacje uznają żargon  
za intencjonalnie tajny (np. żargon więzienny);  
slang zaś za jawną odmianę języka.

# A idiolekt?

To inaczej język osobniczy – odmiana mowy właściwa dla danego użytkownika języka w danym okresie jego rozwoju. Różnice idiolektalne dotyczą w mniejszym stopniu systemu gramatycznego, w większym cech leksykalnych i fonetycznych.

Mowa jednostkowa stanowi odzwierciedlenie wpływów wywartych przez otoczenie w procesie przyswajania języka. Podlega modyfikacjom w życiu jednostki.

# Idiolekt

Kształtuje się u każdego użytkownika języka, pod wpływem jego przynależności do:

- grupy społecznej,
- tradycji rodzinnych,
- wykształcenia,
- osobistego gustu stylistycznego.

Idiolekt może być nieświadomy, ale bywa też efektem celowych zabiegów mówiącego, np. w celu zdystansowania się od otoczenia.

# A familiolekt?

Familiolekt to **odmiana języka właściwa dla danej rodziny**.

Wykazuje pewne odrębności względem języka standardowego, cechują go np. specyficzne formy językowe.

Można go określić jako „**idiolekt używany w rodzinie**”.

*Slang*  
młodzieżowy



## Co to za slang?

- **jeńcy** - osoby zatrzymane i aresztowane,
- **sanki** - decyzja o aresztowaniu (od sankcji),
- **kwaterunek** -posiedzenie sądu, na którym zapada postanowienie o areszcie,
- **ubój gospodarczy** - to określenie morderstwa dokonanego siekierą, tasakiem lub może w ramach kłótni rodzinnej na wsi,
- **wodnik szuwarek** - to określenie topielca.



# Slang prawniczy!

- **jeńcy** - osoby zatrzymane i aresztowane,
- **sanki** - decyzja o aresztowaniu (od sankcji),
- **kwaterunek** -posiedzenie sądu, na którym zapada postanowienie o areszcie,
- **ubój gospodarczy** - to określenie morderstwa dokonanego siekierą, tasakiem lub może w ramach kłótni rodzinnej na wsi,
- **wodnik szuwarek** - to określenie topielca.

## Co to za slang?

- **approval/akcept** - aprobata,
- **ASAP** - od As Soon As Possible - dosłownie oznacza "najszybciej, jak się da".
- **brejnstormować** - organizować burzę mózgów,
- **dedlajn** - od deadline; termin końcowy,
- **fidbek** - od feedback; odzew, informacja zwrotna.

# Slang korporacyjny!

- **approval/akcept** - aprobata,
- **ASAP** - od As Soon As Possible - dosłownie oznacza "najszybciej, jak się da".
- **brejnstormować** - organizować burzę mózgów,
- **dedlajn** - od deadline; termin końcowy,
- **fidbek** - od feedback; odzew, informacja zwrotna.

## Co to za slang?

- **domówka** - awantura domowa,
- **dzwon, pocałowali się, dali cmoka** – kolizja,
- **siekierzada** – potyczki kibiców,
- **124** – zniszczenie mienia o drobnej wartości,
- **dołek** – izba zatrzymań,
- **dechy, pudło** – areszt,
- **suszara, suszarka, rapid, chlebowdawca** – ręczny radar pistoletowy

# Slang policyjny!

- **domówka** - awantura domowa,
- **dzwon, pocałowali się, dali cmoka** – kolizja,
- **siekierzada** – potyczki kibiców,
- **124** – zniszczenie mienia o drobnej wartości,
- **dołek** – izba zatrzymań,
- **dechy, pudło** – areszt,
- **suszara, suszarka, rapid, chlebowdawca** – ręczny radar pistoletowy



# Różnice środowiskowe

Podręcznik str. ...

**Jakie funkcje pełnią gwary środowiskowe?**

# Czy wiesz co łączy bekę, sztos i XD? Młodzieżowe słowo roku!

Rok ◆	1. miejsce ◆	2. miejsce ◆	3. miejsce ◆
2016	sztos	ogarnąć/ogarniać się	beka masakra
2017	xD	sztos	dwudzionek
2018	dzban	masny/masno	prestiz/prestizowy
2019	Alternatywka	jesieniara	eluwina



Różnice środowiskowe, czyli używać - ale z umiarem!

## **MiniProjekt:**

- 1. Przygotujcie krótką ankietę na temat znajomości języka młodzieżowego (wybierzcie w grupie 10 słów z młodzieżowego slangu).**
- 2. Przeprowadźcie ankietę wśród dorosłych (np. nauczycieli).**
- 3. Sformułujcie wnioski z badania.**